

La Guerra Civil (1936-1939)

1. Les causes.

2. L'esclat de la Guerra Civil.

El fracàs del cop d'estat.

La consolidació dels bàndols.

3. La internacionalització de la Guerra Civil.

4. L'ajuda exterior.

5. La zona republicana.

La revolució social.

Els fets del maig del 37.

El govern de Negrín.

6. La zona nacional.

7. Les fases militars.

La lluita per Madrid.

L'ocupació del nord.

L'ocupació de Catalunya.

La fi de la guerra.

8. Les conseqüències del conflicte.

1. Les causes.

L'esclat de la Guerra Civil fou causat per un conjunt de causes estructurals i conjunturals.

Causas estructurals: Fan referència a aquelles coses que es remunten al passat.

Causas conjunturals: Fan referència a fets del present d'aquell moment.

ESTRUCTURALS	CONJUNTURALS
<ul style="list-style-type: none"> • Una gran tensió social (divisió entre rics i pobres) i una dèbil revolució liberal. • La mentalitat de l'exèrcit. • L'endarreriment ideològic i econòmic.	<ul style="list-style-type: none"> • El context europeu: Auge del feixisme i crack del 29. • La inestabilitat i la radicalització política.

2.L'esclat de la Guerra Civil.

Després de la victòria del Front Popular a les eleccions, els militars tramaven una conspiració militar. Hi havia un fort clima de violència previ al cop d'estat en que es van realitzar alguns assassinats:

- Assassinat del **tinent Castillo**, que col·laborava amb grups d'esquerres (12 de juliol).
- Assassinat de **Calvo Sotelo**, cap de RE, en mans de grups d'esquerra (14 de juliol).

Davant d'això, el Front Popular va canviar de destinació alguns generals sospitosos que podien fer perillar la República.

Franco - Illes Canàries

Mola - Navarra

Goded - Illes Balears

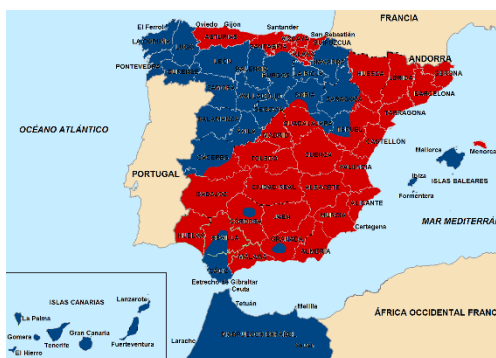
Tot i tenir-los separats, aquesta conspiració militar comptava amb el suport de les forces polítiques més de dretes (monàrquics, carlins i falangistes).

Què va passar?

1. El Coronel Yagüe inicia el cop d'estat a Melilla (7 juliol 1936).
2. El cop d'estat s'estén pel protectorat marroquí.
3. Franco s'uneix a l'alçament des de Canàries i es dirigeix al Marroc.
4. La majoria de guarnicions militars s'uneixen al cop d'estat.
5. La República tardà dos dies en reaccionar (lents jeje).

2.1.El fracàs del cop d'estat.

Després de la insurrecció, Espanya es va veure dividida en dos bàndols diferenciats: L'Espanya Nacional i la Republicana.

L'Espanya Nacional.

- ❖ Governada pel general Franco, es va imposar un regim feixista reprimint a tot republicà.
- ❖ Des de Galícia passant pel Nord d'Extremadura, Castella i Lleó, part d'Andalusia i els dos arxipèlags.
- ❖ Era l'Espanya més rural i menys desenvolupada, sota el domini dels grans latifundistes.

L'Espanya Republicana.

- ❖ Fidel a les institucions de la República, dirigida per les forces democràtiques del Front Popular.
- ❖ Tot l'arc mediterrani, el centre de Madrid, part de Castella i la Manxa, la cornisa cantàbrica i quasi tot Andalusia.
- ❖ Eren les grans zones més industrialitzades i bons nuclis urbans d'Espanya.

2.1.El fracàs del cop d'estat (a Catalunya).

El cop d'estat va fracassar a Barcelona, i això va donar lloc a una potent Revolució Social.

Esquerra Republicana es va posar a dirigir les forces policials en contra dels insurrectes, a aquestes forces es va unir el poble, de manera que va haver-hi una gran mobilització al carrer dels partits i els sindicats d'esquerra.

Mossos.	} S'hi va unir el POBLE
Guardia d'assalt.	
Guardia urbana.	
Alguns guàrdies civils.	

Les classes socials catalanes es mobilitzen al carrer, ja que estan en contra del cop d'estat. Aquest col·lectiu inclou les classes populars i el moviment obrer (UGT i CNT).

Se'ls dona armament, de manera que el cop d'estat fracassa a Catalunya. Aquesta es manté fermament fidel a la República. Posteriorment causen la execució del general Goded a Montjuic.

REVOLUCIÓ SOCIAL DE CARÀCTER ANARQUISTA.

2.2.La consolidació dels bàndols.

<u>Nacionals</u>	<u>Republicans</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Militars (exèrcit espanyol). • Sectors monàrquics. • Catòlics (hi ha actes anticlericals a llocs republicans – aconfessionalitat). • Falangistes. • Tradicionalistes (Carlins, JONS...). • Elits polítiques i econòmiques. <p>Estaven en contra de les reformes. Tots els conformadors de la cúpula militar organitzadora van morir menys Franco.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Franco (Canàries). ❖ Queipo de Llano (Sevilla). ❖ General Mola (Navarra). ❖ Goded (Catalunya). ❖ General Sanjurjo.	<ul style="list-style-type: none"> • Classes populars. • La intel·lectualitat. • Moviment obrer. • Nacionalisme perifèric. • Pagesia mitjana. • Republicans progressistes i conservadors. • Classes mitjanes i urbanes. <p>Els seus objectius eren:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Guanyar la guerra. ○ Fer la revolució.

3.La internacionalització de la Guerra Civil.

La Guerra Civil va acabar internacionalitzant-se i tenint una gran repercussió a nivell internacional. L'esclat bèl·lic es va considerar una lluita entre les forces democràtiques revolucionaries en contra dels règims feixistes alemany i italià. Hi ha gent que la considera la primera de les batalles de la II Guerra Mundial.

Robert Capa: Fou un fotògraf molt talentós que prenia fotos de la Guerra Civil. Aquestes eren comprades pels diaris anglesos i es publicaven, de manera que la guerra s'internacionalitzava juntament amb el que estava succeint a Espanya.

George Orwell: Era un anglès que va venir a Barcelona amb la intenció de defensar la República. Escriu les seves memòries i el que s'estava vivint a Barcelona en aquell moment. El seu llibre és titulat "Homenatge a Catalunya".

<u>A favor de la República.</u>	<u>En contra de la República.</u>
L'opinió democràtica i progressista.	El règim feixista italià (Mussolini).
El moviment obrer.	El règim de l'Alemanya nazi (Hitler).
La intel·lectualitat d'esquerres.	El règim dictatorial portuguès (Salazar).
La URSS.	El Catolicisme tradicional i la Santa Seu.

Els posicionaments eren "de boca" i no necessàriament van anar acompanyats d'actes.

4.L'ajuda exterior.

A favor dels Nacionals:

Mussolini porta soldats, equipament i naus, de manera que els italians aporten material bèl·lic a favor dels Nacionals, a banda d'això també es movilitzen 50.000 soldats que conformaven una força italiana de combat anomenada Corpo Trupe Volontaire (CTV).

Hitler aporta una flota i materials per a fer la guerra, i la famosa Legión Cóndor (un cos d'intervenció aèria).

Salazar va aportar en representació de Portugal a uns 20.000 soldats voluntaris.

A favor dels Republicans:

L'Agost del 1936 es va signar un document de no-intervenció a la Guerra Civil Espanyola afirmant que era un conflicte entre Espanya i Catalunya. Fou un pacte dirigit per Anglaterra i França, formant part d'un gran grup de 27 països. El **comitè de no-intervenció** fou liderat per Chamberlain (anglès).

A diferència d'aquests països, la **Unió Republicana de Socialistes Soviètica** (URSS) va donar suport a la República. Tenien la intenció d'expandir les seves idees comunistes a Espanya, i també van rebre or a canvi de la seva ajuda (el mite del oro de Moscú).

Apart de la URSS, gent jove d'altres països (60.000 +/-) va decidir participar i lluitar a favor de la República, veient que a Espanya s'ha d'intentar combatre el feixisme. Eren antifeixistes! Jorge Orwell, per exemple.

BRIGADES INTERNACIONALS (1936).

5.La zona republicana.

5.1.La revolució social.

La República hauria de viure amb tres Governos diferents, i en aquell moment el poder estava en mans de:

- President: Manuel Azaña.
- Cap de govern: Casares Quiroga.

Quiroga decideix dimitir i es nomena un nou govern de la República, el primer de la República durant la Guerra.

GOVERN GIRAL.

El Govern Giral (1)

Fou un govern que havia de fer front a dues realitats: La lluita per la República i la gestió dels òrgans revolucionaris, és a dir, un sector volia guanyar la Guerra, i l'altre fer la revolució.

Existeix una lluita dins de la república, faccions revolucionaries i faccions no revolucionaries.

La revolució social.

Sorgeix un nou poder, el poder revolucionari. Era format per òrgans amb persones revolucionaries que eren dirigides organitzacions obreres com la CNT, la UGT o el PSOE.

Què és i què passa en una revolució social?

- Col·lectivitzaven les empreses i indústries.
- Col·lectivitzaven i formaven comunes de jornalers.
- Perseguien a les dretes i l'Església.
- Formaven comitès i milícies populars.
  - Comitè de Milícies Antifeixista de Catalunya.
  - Consell d'Aragó.
  - Junta de defensa de Madrid.

És un Govern que acaba fracassant, Giral dimiteix i es fa un nou Govern governat per Francisco Largo Caballero com a cap de Govern.

5.1.Els fets de maig del 37

El Govern Largo Caballero (2)

Largo Caballero tenia la intenció de crear un **Govern d'unitat antifeixista** que incorporés a tothom, revolucionaris i no, de manera que aquest cop les forces revolucionaries tenen un lloc al govern. Es proposà acabar amb els poders paral·lels (juntetes i comitès) existents dins la zona republicana.

Per primer cop, un sindicat anarquista aporta tres ministres clau: Joan García, Joan Peiró i Federica Montseny. Això és una aberració als preceptes anarquistes.

Aquest Govern va crear el famós Exèrcit Popular, un exèrcit que incloïa a tothom i tenia una forma molt més uniforme que l'anterior.

Quintes: Anaven cridant persones per anar al front.

El Govern Largo Caballero va acabar anant-se'n a València però les tensions continuaren.

Continuaren les tensions {
Uns volien fer la **revolució** (CNT i POUM)
Uns volien centrar-se en la **guerra** (Govern, PSOE i PCE).

Els fets de Maig del 37

La dimissió de Largo Caballero arriba amb els fets de **maig del 37**, que van consistir en un conflicte entre faccions comunistes per l'edifici de Telefònica a Barcelona. Va ésser un conflicte entre la CNT+POUM (considerats il·legals) i la Generalitat i el PSUC al centre de Barcelona. Conflictes entre republicans i revolucionaris, els revolucionaris van perdre, i hi va haver molts morts. Va participar la Guàrdia d'Assalt.

“La guerra dins de la guerra”.

Els líders revolucionaris de la CNT i la POUM són empresonats i el líder de la POUM desapareix del mapa, de manera que s'acaba amb la idea de la revolució.

La Situació

PCE		POUM	Va haver-hi un conflicte dins la República, el Comunisme s'havia dividit en dos
PSOUC		CNT (revolucionaris)	

Divisió del comunisme

El món comunista estava clarament dividit en dos.

1917: Famosa Revolució Russa, de caire comunista socialista. Segueix el camí dels ideals de Karl Marx. Rússia a partir del 1989 serà coneguda com a URSS.

La Revolució Russa serà dirigida per Lenin, i aquest mor el 1924, i és substituït per J. Stalin. Malgrat ell va dir que era comunista, va realitzar una repressió enorme en contra de la oposició política (als que no pensaven com ell). Stalin defensava que si no s'expandia la Revolució Russa no arribarien enlloc. Volia realitzar una expansió de les seves idees.

“La Revolució en un sol país”: Com que la revolució havia passat a Rússia, seria des de Rússia que aquesta es dirigiria als altres països. A través dels partits comunistes (PSUC, PCE..) s'aporten ajudes des de la URSS.

Stalin era centralista, jeràrquic (...)

En paral·lel amb això, sorgeix un moviment de crítica que està en desacord amb Stalin dirigit per un antic amic seu (que ara són enemics) anomenat Trotski. Trotski surt de Rússia perquè creu que està en perill al no estar d'acord amb les idees Stalinistes (s'exilia a Mèxic).

Trotsky pensava que la revolució s'havia de fer de la manera que sigui i que no podia ésser dirigida per ningú, en cada lloc s'havia de fer com es pogués. Aquesta és la idea de "Revolució permanent". La revolució era quelcom que s'havia de fer cada dia, permanent.

Aquestes idees arriben a les orelles de Stalin, que decideix anar en contra de Trotsky, de manera que envia un infiltrat a matar-lo (un català).

Hi ha un partit català que defensa les idees Trotskistes, que és el POUM, i un partit que defensa les idees d'Stalin (PCE o PSUC). D'aquesta manera, el conflicte va resultar ser entre les dues faccions comunistes diferents.

El Govern de Negrín (3)

Negrín tenia idees comunistes i socialistes, de manera que el seu Govern era portat per persones afines al PCE. D'aquesta manera, era un govern molt afí a les idees Stalinistes. L'únic país que ajudava als espanyols era la URSS.

Els seus objectius eren:

- Enfortiment de l'estat: Acabar la revolució restablir l'ordre i acabar la guerra.
- Reforçar l'exèrcit popular republicà a través del nomenament del general Vicente Rojo.
- Resistir fins al final. Sabia que en un futur no massa llunyà Europa cauria, i si resistien podien intentar arribar a la guerra mundial, aliant-se amb els partits antifeixistes guanyadors.
  - Esperant un conflicte internacional contra el feixisme.
  - Forçar una negociació de pau acceptable.

Aquesta política no es va poder dur a terme ja que la IIWW va començar al Setembre.

- Elaborar un programa de tretze punts per intentar un armistici. Es tracta d'una proposta política per tal de negociar una pau pactada amb Franco. La República proposava mitjançant aquests 13 punts les condicions per al cessament de la lluita armada, que foren rebutjades per Franco. Aquests 13 punts van ser:
  1. La independència d'Espanya
  2. Alliberar-la de militars estrangers invasors.
  3. República democràtica amb un govern de plena autoritat.
  4. Plebiscit per determinar l'estructuració jurídica i social de la República Espanyola.
  5. Llibertats regionals sense detriment de la unitat espanyola.
  6. Consciència ciutadana garantida per l'Estat.
  7. Garantia de la propietat legítima i protecció a l'element productor.
  8. Democràcia camperola i liquidació de la propietat semifeudal.
  9. Legislació social que garanteixi els drets del treballador.
  10. Millora cultural, físic i moral de la raça.
  11. Exèrcit al servei de la Nació, estant lliure de tendències i partits.
  12. Renúncia a la guerra com instrument de política nacional.
  13. Àmplia amnistia per als espanyols que vulguin reconstruir i engrandir Espanya

Dies abans de la fi de la Guerra, al Febrer del 39, Azaña ho veu tot perdut i s'exilia a França com a president de la República.

L'1 d'Abril del 1939 la guerra s'acaba amb la victòria del general Franco.

6.La zona nacional.

A l'inici tenien un suport bastant heterogeni. Els col·lectius que estaven a favor de la dictadura militar autoritària a l'inici de la guerra eren:

- ❖ Militars com a la força més important.
- ❖ Carlins.
- ❖ Catòlics conservadors.
- ❖ Monàrquics borbons.
- ❖ Falangistes.
- ❖ Alguns regionalistes catalans i republicans de dretes.

Aquesta gent defensa tres **projectes** diferents:

- Abogaven per un **règim feixista** volent ser com Itàlia o Alemanya.
- Altres volien tornar a la **monarquia tradicional i conservadora** (tornar a la Restauració).
- Uns altres volien una **dictadura militar i autoritària**.

Línia política del bàndol Nacional

1. **Autoritarisme totalitari**, assumpció dels principis feixistes.
2. **Anticomunisme visceral**, menyspreu de la República i de qualsevol sistema democràtic.
3. **Centralisme**, qualsevol estatut d'autonomia queda derogat (El de Galícia i País Basc anul·lats). Volien un control ideològic a través de la censura i la repressió ferotge.
4. **Economia autàrquica**. Economia sense relacions amb l'exterior, de manera que tot el que es produeix és l'únic que es pot consumir. Política d'aïllament econòmic.
5. **Nacionalcatolicisme**. Un règim nacional-catolicista. La nació espanyola i el catolicisme tornen a estar units, a partir d'ara s'haurà de parlar d'un règim catòlic, i és un pilar fonamental pel règim (la religió).
  - S'alineà amb el bàndol franquista, (Valle de los Caídos).
  - La cruzada són el grup de catòlics que mataven als musulmans per no convertir-se al catolicisme i d'això parlaven els bisbes espanyols a l'hora de fer referències a la Guerra Civil.

7. Les fases militars del conflicte.

La guerra civil va travessar diverses etapes militars. Els insurrectes (nacionals) són qui ataca primer, i la República sempre estava a la defensiva. Els Nacionals van portar el pes i la iniciativa de la ofensiva militar, mentre entre els republicans van predominar les operacions defensives.

7.1. La lluita per Madrid

Juliol 1936 – Març 1937: L'objectiu era prendre Madrid, de manera que els nacionals van anar cap allà.

A l'agost 1936 les tropes del coronel Yagüe van arribar a Badajoz i van connectar amb les tropes del general Mola, que comandava l'exèrcit del nord. El nord i el sud nacionals es connecten.

Al setembre del 1936 Franco, cap d'exèrcit del sud, ocupa Toledo, de manera que ja estan a punt d'entrar a Madrid.

A l'octubre del 1936 els soldats ja estan a les portes de Madrid. Lema "no pasarán" de la mobilització republicana. Madrid resisteix gràcies a les brigades internacionals, dels tancs russos i les columnes de voluntaris que defensen la capital.

Els nacionals van voler aïllar la capital tallant les comunicacions amb València. La batalla de Jarama i de Guadalajara a les afores de Madrid són guanyades pels republicans, de manera que Madrid no cau.

Al febrer del 1937 les tropes de Capo de Llano ocupen Màlaga, reduint el territori andalús en mans de la República.

Més de 30.000 combatents catalans es desplacen cap a Aragó per tal de recuperar Osca i Saragossa. Mai es va reconquerir el territori, de manera que fou un intent fallit de recuperar Mallorca (problema ja que des d'allà s'ataca Catalunya). Catalunya havia de defensar com sigui el front d'Aragó per tal de no caure.

7.2. L'ocupació del nord

Abril 1937 – Octubre 1937

L'objectiu era anar al nord per agafar les indústries siderúrgiques per tal de tenir armaments i fer la guerra. També hi havia el País Basc, un lloc carregat de simbolisme per als nacionals.

A l'abril del 1937 els insurrectes dirigits pel general Mola ataquen la franja estreta entre Asturies, Cantàbria i Biscaia. A l'octubre del 1937 el nord ja estava ocupat. No cau tot el País Basc però els bombardejos són molt importants, poc a poc el nord va caient. Bombardeig a Guernika el 26 d'Abril.

Al juliol del 1937 La república va atacar Brunete i Belchite (pròxims a Madrid i a Saragossa). La república anava atacant i fent batalles aragoneses i al costat de Madrid per tal d'intentar alleugerir el que passava al nord.

Durant aquesta etapa (govern de Largo Caballero) es va formar l'Exèrcit Popular. Això va provocar tensions, alguns sectors anarquistes (CNT i POUM) ho van considerar una traïció al projecte revolucionari.

7.3.L'ocupació de Catalunya

Novembre 1937 – Gener 1938

El seu objectiu era prendre la mediterrània i separar Catalunya de la resta de la República. Si se separava el corredor mediterrani per la zona de Castelló fins a València per entrar per allà.

Durant aquesta època es va seguir reformant l'exèrcit i es va col·locar al capdavant d'aquest a Vicente Rojo.

El gener del 1938 es va lliurar la Batalla de Terol amb una definitiva derrota republicana. Que **Teruel** caigués voldria dir que els nacionals poden arribar fins a Castelló, de manera que podrien separar Catalunya de la resta de l'estat. Així es va fer

Al juliol del 1938 té lloc la Batalla de l'Ebre i s'acaba al mes del novembre. L'objectiu era tornar a unir el territori republicà. Es diu batalla de l'Ebre perquè d'allà cap a Saragossa hi ha nacionals i d'allà fins a Catalunya hi havia la zona republicana. És la última de les grans batalles. La batalla fou extremament violenta i van morir aproximadament 50.000 soldats de cada bàndol.

Franco va comptar amb l'ajuda de l'aviació Italiana i el terç Nostra Senyora de Montserrat (catalans franquistes).

La quinta del biberó foren les últimes tropes que es van mobilitzar a favor de la república, la generació més jove de totes.

L'exèrcit de Franco va anar ocupant tot el territori català, i **Barcelona va caure** el 26 de gener del 1939. L'exèrcit Nacional va arribar a la frontera francesa i la van tancar el febrer del 1939.

7.4.La fi de la guerra

Abril 1939

L'objectiu era ocupar la zona del centre, prendre Madrid i acabar amb la guerra. La guerra es podria dir que ja ha acabat (no fins l'1 d'abril oficialment).

El febrer del 1939 Azaña dimiteix i Juan Negrín fa un últim intent de reorganitzar l'exèrcit republicà.

Al març del 1939 El coronel Casado va crear la Junta de Defensa amb la missió de negociar una pau honorable amb Franco. Aquest només va admetre una rendició sense condicions, de manera que el 28 de març les tropes franquistes van entrar a Madrid

L'1 d'Abril el general Franco signa el darrer comunicat de guerra anunciant la fi de la guerra

7. Les conseqüències del conflicte.

Conseqüències humanes

- Malgrat les xifres són molt inexactes però es calcula que van morir unes 500.000 persones.
- Aproximadament 400.000 persones abandonen Espanya de camí a l'exili. El lloc més habitual fou França.
- El destí d'alguns exiliats fou acabar lluitant contra el feixisme europeu (a la resistència francesa, per exemple) durant la IIWW, altres van fugir a Mèxic, la URSS, Veneçuela...

Els primers que arriben a París fent fora a Hitler són un col·lectiu anomenat "la nueve" format per catalans, espanyols i republicans portats pel seu pensament antifeixista.

Hitler també va crear un camp d'extermini de l'Alemanya nazi on només hi anirien els republicans catalans i espanyols, i aquest camp era el de Mauthausen.

Mèxic va ser el territori que es va portar millor acceptant molts exiliats republicans.

- En aquest exili, Espanya i Catalunya van perdre un capital humà molt gran. Marxa gent normal i corrent i gent amb un capital professional de primera magnitud (pintors, artistes, intel·lectuals...).

Conseqüències ideològiques

Conseqüències econòmiques